

5. Литвин З.Б. Теорія економічного аналізу: Методичні поради і завдання з дисципліни, для студентів напрямку підготовки «Менеджмент» 6.030601 усіх форм навчання. Тернопіль.: Економічна думка, 2010. 224 с.
6. Литвин З.Б. Необхідність економічного аналізу в системі управління підприємством. Матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку*. м. Чернігів, 2014. С.125-127.

Михайлишин Н.П.

кандидат економічних наук, доцент
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ЗМІСТ АУДИТУ ПРОЦЕСУ БАНКРУТСТВА

Залучення аудиторів до виконання спеціальних аудиторських завдань на підприємствах, що наближаються до банкрутства або знаходяться в одній із процедур банкрутства, досить поширене явище в аудиторській практиці.

У Кодексі України з процедур банкрутства зазначено, що господарський суд в ухвалі про відкриття провадження у справі про банкрутство може зобов'язати боржника провести аудит. Якщо боржник не має для цього коштів, господарський суд може призначити проведення аудиту за рахунок кредитора (кредиторів) за його (їхньою) згодою. Але відсутність аудиторського висновку не перешкоджає провадженню у справі про банкрутство [2].

Аудит процесів банкрутства полягає у накопиченні і обробці інформації з метою оцінки причин виникнення, природи та глибини кризи підприємства, розробки антикризової програми, контролю та оцінки ефективності її виконання. Такий аудит може бути як зовнішнім, так і внутрішнім.

Мета аудиту процесів банкрутства підприємства - висловлення незалежної думки аудитора про достовірність обліку та фінансової звітності, ефективність обліково-аналітичної, контрольної та управлінської систем підприємства та наявність внутрішніх резервів подолання фінансової кризи.

Виділяють три основні напрямки аудиту банкрутства, для кожного з яких характерні специфічні завдання аудіювання.

1. Аудит ймовірності банкрутства:

- прогнозування фінансового стану підприємства з позиції можливого банкрутства;
- виявлення ознак фіктивного та умисного банкрутства;
- перевірка економічної доцільності операцій із відчуження майна і їх відповідності

Кодексу України з процедур банкрутства;

- виявлення можливих шляхів виведення активів з-під контролю підприємства, аналіз використаних схем;

- підготовка рекомендацій щодо правових способів повернення активів.

2. Санаційний аудит:

- перевірка достовірності фінансової звітності підприємства;
- аналіз складу і оцінка вартості майна підприємства;
- розгляд укладених договорів і їх економічної доцільності;
- вивчення цінової політики підприємства, обґрунтованості надання знижок;
- аналіз цін на придбані виробничі запаси та вибір постачальників.

3. Аудит проведення процедури ліквідації підприємства-банкрута:

- перевірка достовірності фінансової інформації у звіті арбітражного керуючого;
- оцінка дій арбітражного керуючого щодо формування ліквідаційної маси;
- перевірка повноти та дотримання черговості розрахунків з кредиторами;
- перевірка обґрунтованості та доцільності позачергових витрат на ведення процедури ліквідації підприємства-банкрута;
- перевірка достовірності ліквідаційного балансу.

Конкретну мету і завдання аудиту при застосуванні процедур банкрутства визначає замовник перевірки: керівництво боржника, арбітражний керуючий, комітет кредиторів [1].

Предметом аудиту є незалежна перевірка фінансово-господарської діяльності боржника і дій арбітражного керуючого; перевірка фінансової звітності з метою висловлення думки про ступінь їх відповідності встановленим критеріям. Результатом аудиту є надання зацікавленим особам об'єктивної інформації, що стосується проходження процедур банкрутства [3].

Щодо методів, то на різних етапах аудиту використовуються як окремі прийоми, так і їх поєднання. Найбільш поширені нормативно-правові методи і прийоми фактичного контролю; усні і письмові опитування, пов'язані із частою зміною персоналу та звільненнями у передбанкрутний період; запити і підтвердження у випадку втрати фінансової документації тощо. В умовах банкрутства особливого значення набуває метод інвентаризації майна, оскільки саме за рахунок майна підприємства-банкрута погашаються вимоги кредиторів.

Нормативну базу аудиту підприємства-банкрута формують:

Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV

Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року № 1798-XII

Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI

Кримінальний кодекс України 5 квітня 2001 року № 2341-III

Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року N 996-XIV

Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII

Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12 липня 2001 року № 2658-III

Джерелами інформації для проведення аудиту є:

- засновницькі документи боржника;
- фінансова звітність боржника на останню звітну дату до введення банкрутства;
- проміжна і ліквідаційна звітність;
- документи про фінансово-господарську діяльність боржника;
- документи, що містять відомості про склад органів управління боржника;
- перелік майна боржника на дату подання заяви про визнання боржника банкрутом, а також перелік майна боржника, придбаного або відчуженого у досліджуваний період;
- список дебіторів із зазначенням розміру дебіторської заборгованості по кожному дебітору на дату подання заяви про визнання боржника банкрутом;
- перелік кредиторів боржника із зазначенням розміру основної заборгованості, штрафів, пені та інших фінансових (економічних) санкцій по кожному кредитору і терміну настання їх виконання на дату подання заяви про визнання боржника банкрутом, а також за період тривалістю не менше двох років до дати надання заяви про визнання боржника банкрутом;
- звіт про оцінку бізнесу, майна боржника, аудиторські висновки;
- матеріали судових процесів боржника;
- матеріали податкових перевірок боржника;

- звіт арбітражного керуючого;
- документи з інвентаризації (якщо вона проводилась без участі аудиторів).
- реєстр вимог кредиторів.

Аудит підприємства-банкрута має певні особливості:

по-перше, ініціатива перевірки виходить, як правило, від кредиторів, а не від менеджменту чи власників;

по-друге, необхідна згода арбітражного керуючого як виконавчого органу збанкрутілого підприємства, щоб забезпечити доступ до документації і матеріальних цінностей для збору аудиторських доказів;

по-третє, з огляду на кризовий фінансовий стан підприємства, аж до повної відсутності в його розпорядженні грошових коштів, можлива оплата послуг аудиторів кредиторами боржника.

У зв'язку із кризовим фінансовим станом підприємства, яке проходить процедуру банкрутства, аудитору потрібно врахувати такі ризики:

- низьку платоспроможність клієнта і підвищений ризик несплати наданих послуг;
- часткове або повне призупинення господарської діяльності підприємства;
- більш високу ймовірність наявності розкрадань, зловживань, фальсифікації даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності;
- необхідність залучення експертів з питань оцінки майна і перевірки обґрунтованості цін угод;
- вплив співробітництва з підприємством-банкрутом на ділову репутацію та імідж аудиторської фірми;
- високу ймовірність залучення аудиторів для прояснення фінансових питань у судових справах за участю підприємства, що перевіряється [1].

Передкризовий або кризовий фінансовий стан передбачає низьку якість системи внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку, в результаті якого і виникли проблеми із платоспроможністю і фінансовою стійкістю підприємства. У Кодекс України з процедур банкрутства доцільно включити положення про обов'язковість аудиту підприємств-банкрутів, що дозволить знизити ймовірність неякісного проведення антикризових заходів. Повинен бути визначений порядок затвердження аудитора: на загальних зборах кредиторів за поданням розпорядника майна. Потрібно також визначити терміни затвердження аудитора, приблизний період проведення аудиторської перевірки та терміни затвердження звіту аудитора.

Список використаних джерел:

1. Керимов В. В., Ситнов А. А. Особенности аудита организаций, находящихся в процедуре банкротства. URL:<https://elibrary.ru/item.asp?id=15518835>
2. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19/print>
3. Проскуріна Н. М., Домашенко Ю. В. Концептуальна основа аудиту підприємств, що знаходяться в процедурі банкрутства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2011. № 3 (48). С. 230-235